

Bakgrunn for vedtak
Onarheim kraftverk

Kvinnherad kommune i Hordaland fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Sunnhordland Kraftlag AS
Referanse	201406675-37
Dato	10.01.2019
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Tord Solvang

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9

7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Sunnhordland Kraftlag AS søker om å få utnytte et fall på 349 m i Hellandselva, fra inntak på kote 459 ned til kraftstasjon på kote 110. Vannveien er planlagt som 670 m tunnel og 1200 m nedgravd rørgate. Middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 1,49 m³/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 3,15 m³/s. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring i 1850 m av Hellandselva. Det er planlagt slipp av minstevannføring lik de sesongmessige 5-persentilene (200 l/s sommer og 85 l/s vinter). Kraftverket vil ha en installert effekt på 8,9 MW, noe som vil gi en årsproduksjon på om lag 29 GWh i et gjennomsnittså. Søker har òg lansert et utbyggingsalternativ med inntak på kote 435 og kraftstasjon på kote 110. Dette alternativet vil ha en midlere årsproduksjon på om lag 27,0 GWh. Et tredje alternativ med samme inntaksplassering, men høyere slukeevne vil gi en årsproduksjon på 27,5 GWh.

Kvinnherad kommune er positiv til utbygging av Onarheim kraftverk. **Fylkesmannen i Hordaland** frarår en utbygging ut fra hensynet til samlet belastning på landskap og opplevelsesverdi. **Hordaland fylkeskommune** er positiv til utbygging. **Kvinnherad turlag m. fl.** går imot en utbygging ut fra hensynet til friluftsliv, landskap og samlet belastning. **Sportsfiskaren Kvinnherad** går imot en utbygging ut fra hensynet til friluftsliv og urørthet. **Friluftsrådet Vest** går imot en utbygging ut fra hensynet til friluftsliv og landskap. **Norges Miljøvernforbund** er negativ til utbygging. **FNF Hordaland** går imot en utbygging ut fra av hensynet til samlet belastning på Folgefonnhalvøya, friluftsliv, naturmangfold og INON/urørthet. **Kari Marie Thorkildsen, Kjell Arne Olderkjær Larsen, Ørjan Berge og Randi Grønstøl** er negative til utbygging hovedsakelig ut fra hensynet til friluftsliv og landskap. **Gunnar Helleland og Synne Seim Helleland** er positive til utbygging.

En utbygging av Onarheim kraftverk vil gi om lag 27–29 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon avhengig av alternativ. Denne produksjonsmengden ligger i øvre sjiktet av det som er normalt for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny produksjon de senere år. De tre siste årene (2016-18) har NVE gitt konsesjon til drøyt 1,4 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på lønnsom fornybar energiproduksjon.

De aller fleste prosjekter vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til et kraftverk må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets *Retningslinjer for av små vannkraftverk*. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Onarheim kraftverk er omsøkt med tre utbyggingsalternativer. Alternativ 1 er planlagt med inntak ved Bremstølvatnet og medfører anleggstekniske inngrep i et mye benyttet turområde. Det vil virke skjæmmende og fremstå svært negativt for opplevelsen av Bremstølområdet. I alternativ 3 er inntaket flyttet om lag 200 meter og 25 høydemeter nedstrøms Bremstølvatn for å redusere konflikten med friluftsliv og brukerinteresser. Som kompensasjon for redusert fallhøyde er dette alternativet omsøkt med høyere slukeevne enn alternativ 1. Etter NVEs syn vil den høyere slukeevnen gi for store landskapsmessige virkninger gjennom færre dager med overløp, og redusert størrelse på de overløp som forekommer. Etter NVEs vurdering vil verken alternativ 1 eller 3 være i samsvar med kravet i vannressursloven § 25.

Utbyggingsalternativ 2 har inntaksplassering som i alternativ 3 og slukeevne som i alternativ 1. Med dette alternativet vil Onarheim kraftverk produsere om lag 27 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad under gjennomsnittet for omsøkte småkraftverk de siste årene. Etter NVEs

vurdering vil Onarheim kraftverk (alternativ 2) gi relativt begrensede miljøeffekter gitt avbøtende tiltak. NVE mener at god landskapstilpasning av inntaksdam og andre anleggstekniske inngrep, revegetering av rørtrasé, installering av omløpsventil i kraftverket samt tiltak for å unngå påvirkning av drikkevann i anleggsfasen vil redusere konfliktene i prosjektet vesentlig. Under forutsetning av at de avbøtende tiltakene blir gjennomført, mener NVE at de negative virkningene for allmenne og private interesser er akseptable.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Sunnhordland Kraftlag AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Onarheim kraftverk med utbyggingsalternativ 2. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	7
NVEs vurdering	19
NVEs konklusjon	31
Forholdet til annet lovverk	32
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	34
Vedlegg	37

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Sunnhordland Kraftlag AS, datert 23.8.2017:

«Sunnhordland Kraftlag AS ønsker å nytte vassfallet i Hellandselva i Kvinnherad kommune i Hordaland fylke, og søker med dette om følgende løyve:

I. Etter vannressursloven, jf. § 8, om løyve til:

- å byggje Onarheim kraftverk

II. Etter energiloven om løyve til:

- bygging og drift av Onarheim kraftverk, med tilhøyrande koplingsanlegg og kraftliner som skildra i søknaden.»

Onarheim kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG	Enhet	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 3
Nedbørfelt	km ²	10,6	10,6	10,6
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	49,9	49,9	49,9
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	141	141	141
Middelvannføring	l/s	1490	1490	1490
Alminnelig lavvannføring	l/s	115	115	115
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	200	200	200
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	85	85	85
Restvannføring	l/s	682	682	682
KRAFTVERK				
Inntak	moh.	459	435	435
Avløp	moh.	110	110	110
Lengde på berørt elvestrekning	m	1850	1650	1650
Brutto fallhøyde	m	349	325	325
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,805	~0,75	~0,75
Slukeevne, maks	l/s	3150	3150	3400
Minste driftsvannføring	l/s	50	50	50
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	200	200	200
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	85	85	85
Tilløpsrør, diameter	mm	1200	1200	1200
Tilløpsrør, lengde	m	1200	1200	1200
Borehull, tverrsnitt	m ²	1,13	1,13	1,13
Borehull, lengde	m	670	435	435
Installert effekt, maks	MW	8,9	8,9	8,9
Brukstid	timer	3247	3247	3247
PRODUKSJON				
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	12,8		
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	16,1		
Produksjon, årlig middel	GWh	28,9	27,0	27,5
ØKONOMI				
Utbyggingskostnad (2016-tall)	mill.kr	92,1	92,1	92,1
Utbyggingspris (2016-tall)	kr/kWh	3,18	3,41	3,35

Onarheim kraftverk, elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	MVA	9,99
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	11
Omsetning	kV/kV	6,6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	1500
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Sunnhordland Kraftlag AS (SKL) er et kraftselskap med formål å eie, drive og utvikle vannkraftressurser. SKL eier og driver en rekke kraftverk i Sunnhordland og på Haugalandet, der den største produksjonen er lokalisert til Blådalsvassdraget i Kvinnherad og Etne kommuner og i Litledalen i Etne kommune.

Beskrivelse av området

Hellandselva/Onarheimselva (042.93C) ligger ved Husnes i Kvinnherad kommune, Hordaland. Nedbørfeltet omfatter sentrale deler av fjellområdet mellom Husnes i vest, Uskedalen i nordøst og Matresfjorden i øst. Vassdraget drenerer sørvestover mot Opsangervatnet, og derfra videre mot utløp i havet ved tettstedet Sunde ytterst i Husnesfjorden. Høyeste fjelltopper i nedbørfeltet er Svartavasshorga (1 053 moh.) og Stridsbakken (1035 moh.). Svartavatnet (777 moh.) nord i nedbørfeltet er største innsjø. Fra Svartavatnet rennet elva videre mot Sundstølvatnet (590 moh.), som befinner seg sentralt i nedbørfeltet. Fra Sundstølvatnet renner Hellandselva i forholdsvis rett linje sørvestover mot Bremstølvatnet og senere Opsangervatnet.

Store deler av nedbørfeltet befinner seg over skoggrensa, som strekker seg opp mot kote 550-600. Gjennom hele tiltaksområdet renner Hellandselva i stryk og små fossefall. Det finnes få kulper, og disse har beskjedne størrelser. I øvre og midtre partier danner fastfjell og grove blokker bunnssubstratet, mens nokså grovt løsmateriale dominerer i lavereliggende partier. På mesteparten av strekningen er elveløpet omgitt av skogsmark, hvor furu dominerer. Nedre og midtre deler av tiltaksområdet er en del påvirket av tekniske inngrep. Fra FV48, som krysser elveløpet 600-700 m nedenfor planlagt kraftstasjon, går en bomvei opp langs nordsiden av vassdraget til Husnes vannverk sitt anlegg ved om lag kote 100-110. Her tas det ut maksimalt 460 l/s som drikkevann til kommunen og prosessvann til Hydro Husnes. Det går enkel anleggsvei et stykke videre oppover langs samme side av vassdraget. Litt oppstrøms drikkevannsinntaket ligger Madalen mikrokraftverk der driftsvannvei (plastrør) er lagt åpent i terrenget videre oppover langs elveløpet. Traktorvei, og etter hvert enkel turvei, følger nord for vassdraget helt opp til planlagt inntaksområde ved Bremstølvatnet. Store deler av planområdet er hogstpåvirket. Det finnes også mindre massetak. Like sør for tiltaksområdet passerer en stor kraftforsyningslinje til Hydro Husnes. For øvrig er Svartavatnet øverst i nedbørfeltet regulert for å sikre forsyningen av råvann til Husnes vannverk.

Teknisk plan

Inntak

Alternativ 1

Inntaket skal plasseres rett nedstrøms utløpet av Bremstølvatn, omtrent på kote 459. Her blir det plassert en sperredam med lukehus. Sperredammen er planlagt som buedam, og blir omtrent 2 meter høy fra elvebunnen og 16 meter lang. Lukehuset blir plassert på vestsiden av elva, og får en størrelse på omtrent 2x3 meter. Lukehuset vil tilpasses i dialog med turinteresserte, slik at det blir minst mulig skjemmende samtidig som det kan gi verdi til turområdet.

Alternativ 2 og 3

Inntaket ligger på kote 435 om lag 200 m nedstrøms inntaksplasseringen ved Bremstølvatnet. Sperredammen blir om lag 17 meter lang og 2,5 meter høy. En sidebekk renner ut rett oppstrøms plassering for sperredam, og det må her etableres en terskel for å lede vannet mot inntaket. Lukehuset plasseres på nordsiden av elva, og det er plass til riggplass i anleggsfasen på samme område.

Vannvei

Vannveien er planlagt som en kombinasjon av boret tunnel og nedgravd rørgate. Fra inntaksbassenget blir det borehull (1300 mm) ned til kote 330 med påhugg rett nord for Hellandselva. Tunnelen blir boret nedenfra og blir om lag 670 meter lang for alternativ 1 og 435 m for alternativ 2 og 3. Ved påhugg blir det etablert midlertidig riggplass og sedimenteringsbasseng. Fra påhugg til kraftstasjon vil vannveien bestå av nedgravd rørgate (1200 mm) mm over en lengde på 1200 m. I anleggsfasen vil et belte på ca. 24 m bredde bli berørt for legging av rør. Etter legging av rør vil rørgaten bli overdekket med stedlige masser, og det vil legges til rette for revegetering med stedegen vegetasjon.

Hellandselva blir brukt som drikkevannskilde til kommunen, og det skal derfor bli tatt ekstra hensyn for å unngå at finsedimenter føres ut i elva.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen plasseres rett nedenfor Madalen mikrokraftverk, på omtrent kote 110. Området må muligens heves noe for å gi beskyttelse mot mulige flommer. Øvrig utforming tilpasses terrenget og omkringliggende omgivelser. Stasjonsbygningen får en grunnflate på omtrent 115 m² og byggets arkitektur vil bli tilpasset omgivelsene. Kraftstasjonsbygget skal ivareta funksjonalitet, estetikk og kvalitetskriterier med minimalisert vedlikeholdsbehov. Området rundt kraftverket blir ordnet til etter utbyggingen. Avløpet fra kraftverket blir ledet tilbake ut i Hellandselva gjennom en kort kanal eller rør.

Nettilknytning

Det må etableres ny avgang i Husnes koblingsstasjon for tilkobling av kraftverket. I tillegg må det legges om lag 1500 m jordkabel mellom kraftstasjonen og koblingsstasjonen. I følge områdekonsesjonær Kvinnherad Energi er det ledig kapasitet i eksisterende nett.

Veier

Det finnes i dag tilkomstvei fra fylkesveg 48 til der kraftstasjonen skal plasseres. Denne vegen må oppgraderes for å kunne brukes som tilkomstvei til kraftstasjonen. Tilkomstvei til borehullpåhugg blir

lagt som midlertidig anleggsvei i tilknytning til rørgaten. Som et alternativ kan tilkomstvei legges fra eksisterende skogsbilvei opp Onarheimslia.

Massetak og deponi

Masser fra grøftetrasé blir lagt tilbake så langt det lar seg gjøre. Overskuddsmasser kan benyttes til fylling av kraftstasjonstomt, eller disponeres av grunneiere. Finsedimenter i avfallsmassene fra borehullet blir sedimentert i sedimenteringsbasseng og nedgravd i de utgravde bassengene etter at anlegget er ferdig.

Arealbruk

I anleggsfasen vil rørtraseen være omtrent 24 meter bred på grunn av at anleggskjøretøy må kjøre ved siden av rørgaten. I starten av driftsperioden vil rørgaten ha synlige inngrep på omtrent 4 meter i bredden, men vil i stor grad gro igjen etter noen år. Inntaksområdet vil bestå av en 12 m lang og 2 m høy dam, og et lukehus på om lag 9 m². Det er beregnet et kraftstasjonsbygg på 115 m², et uteareal på om lag 20 m² og en avløpskanal på 20 m². For borehullet kreves riggområde på 500 m² i anleggsfasen. Etter ferdig arbeid blir dette området ryddet og det naturlige terrenget gjenskapt.

Nettilknytningen vil bestå av en jordkabel som graves ned. Det må graves en 1500 m lang og om lag 1 m bred grøft, samt et område på hver side av fylkesveg 48 for boring under veien. Alle oppgravde grøfter vil bli fylt igjen etter arbeidet.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området er i kommuneplanen båndlagt som nedslagsfelt for drikkevann. Det innebærer blant annet at det i byggeperioden for Onarheim kraftverk må etableres midlertidig reserveløsning som sikrer rent vann i tilstrekkelige mengder.

Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021

For delområde Rosendal-Husnes står det blant annet følgende i fylkesdelplanen:

«Rosendal –Husnes delområde omfattar eit landareal på 228 km² i Kvinnherad kommune. Området dekker vassdrag på austsida av Hardangerfjorden som renn ut i Storsundet, Husnesfjorden og Høylandssundet. Landskapsregion er 21 Ytre fjordbygder på Vestlandet og 22 Midtre bygder på Vestlandet.

Området grensar opp mot Folgefonna nasjonalpark med Hattebergdalen landskapsvernområde og det verna Hattebergvassdraget. Innafor området finn ein naturreservata Tveitabotn og Rundeholmen i Opsangervatnet.

(...)

Områda kring Mjelkhaug, Englaffell, Ulvanosa og Kvannto har sårbart høgfell av stor verdi. Strekinga Rosendal –Uskedalen har fjordlandskap av stor verdi, vurdert som det ypparste og mest einestående fjordlandskapet. Resten av fjordlandskapet har middels verdi. Laurdalselva, Hattebergfossen, Ringeriksfossen i Rosendal, Guddalselva og Handelandselva er vassdrag og fossar med stor verdi for landskapsopplevinga.

Området er prega av leveområde for hjort og ein del leveområde/spelplassar for storfugl. Det er minst ei potensielt verdifull bekkeløft i området og to registrerte elvedelta; Uskedalselvi og Storelva ved Dimmelsvik. Det er gjort ein del inngrep i desse elvedeltaene.

Det er to inngrepsfrie område frå fjord til fjell som startar i Matersfjorden, det største går opp til fjellområda Englaffjell/Mjelkhaug/Ulvanosa. I tillegg er det inngrepsfrie fjellområde ved Kvannto og mellom Uskedalen/Omvikedalen.

Det er ein laksebestand i Hattebergselva i Rosendal. Den er karakterisert som trua. Det går sjøaure opp i elvane i Rosendal, Seimsfoss, Dimmelsvik og Uskedalen.

I tillegg til Ulvanosa er sørleg del av Rosendalsalpane og Folgefonna svært viktige regionale friluftsområde, medan Englaffjell-Mjelkhaug og strandsona ved Husnes vert rekna som viktige regionale friluftsområde. Rosendal er eit mykje nytta startpunkt for turar i fjellet. I tillegg er det lokale oppmarsjområde frå alle bygdene. Mykje nytta oppfartsområde i sør er Tveitedalen/Børsdalen, Handelandsdalen, Hellandselva, Eikedalen og Uskedalen. (...)

EUs vanndirektiv

Hellandsvassdraget er en del av vannområdet Sunnhordland i Hordaland Vannregion. Tiltaksplanen for perioden 2016-2021 ble vedtatt i oktober 2015. I tiltaksplanen blir den økologiske tilstanden for Hellandsvassdraget betegnet som «antatt god». Kjemisk tilstand er ikke definert.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

NVE var på befarings i området den 28.6.2018 sammen med representanter for søkeren, grunneiere, kommunen, Fylkesmannen, Kvinnherad turlag, Hordaland FNF, Sportsfiskaren Kvinnherad, Sosialistisk felleliste og en rekke privatpersoner.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Kvinnherad kommune behandlet saken i kommunestyret den 30.11.2017. Det ble fattet følgende vedtak med 25 mot 7 stemmer:

- «1. Kvinnherad kommune rår til løyve for å byggja Onarheim kraftverk.*
- 2. Dersom tiltaket får løyve må tekniske inngrep i øvre del av tiltaksområdet tilpassast landskapet i særleg grad.*
- 3. Utbygginga vil kunne redusera levetilhøva for fossefall og vintererle. Avbøtande tiltak, som oppsetting av reirkassar og å ta vare på elvekant vegetasjon, kan kompensera for noko av dette og bør vera med i ein eventuell konsesjon.»*

I administrasjonens saksfremstilling ble det gjort følgende vurderinger:

«Planlagd utbygging er kostnadsrekna til kr 3.18 pr. kWh. Som er rekna som lågt. Det fører ikkje med seg bygging av nye vegar. Konsekvensar for det akvatiske miljø er vurdert til

middels til liten negativ konsekvens samla sett. Tiltaket vil gje inntekt til grunneigarar, kommune og stat. Gjennomføring av prosjektet vil føre til auka produksjon av fornybar energi, som er i tråd med målsetjinga i «Klimaplan for Hordaland 2014-2030» og regjeringa si satsing. Hellandsvassdraget er ikke omfattet av verneplan for vassdrag og inngår heller ikke blant nasjonale laksevassdrag. Tiltaket vil føre til sterkt redusert vassføring. Det er registrert verdifull naturtype: Fossesprøytesone og nokre raudlisteartar.

Friluftsliv: «Kvinnherad kommune har i samarbeid med innbyggjarane i Kvinnherad kommune kartlagt og verdivurdert område nytta til friluftsliv i Kvinnherad. Kartlegginga og verdivurderinga er eit viktig hjelpemiddel for å vurdere omsynet til friluftsliv opp mot andre interesser. I denne kartlegginga vart området vurdert som svært viktig friluftslivsområde med stor bruksfrekvens».

I anleggsperioden vil utbygginga føre med seg auka risiko for ureining av drikkevasskjelda. Dersom det vert utbygging, må det lagast avbøtande tiltak og sikre drikkevassforsyninga i anleggsperioden. Kvinnherad kommune har søknad inne hos NVE om konsesjon for regulering av Svartavatn til drikkevassføremål samt prosessvatn til Hydro sin aluminiumsproduksjonen. Svartavatn ligger i Hellandselva, oppstrøms inntaket til det planlagde Onarheim kraftverk. Tiltaka treng ikkje være i konflikt med kvarandre, men ei regulering av Svartavatn kan gje jamnare avrenning og gunstigare tilhøve for produksjonen til kraftverket

Ut i frå ei samla vurdering, finn rådmannen å rå i frå utbygginga.»

Fylkesmannen i Hordaland behandlet saken og avga uttalelse den 29.11.2017. Det ble gitt følgende oppsummering:

«Fylkesmannen rår frå denne utbygginga på bakgrunn av naturmangfaldlova §10 om økosystemtilnærming og samla belastning. Dersom det likevel vert opna for utbygging bør det settast strenge vilkår til utbyggingsplanar og krav om tilbakesetjing til naturleg tilstand samt særleg vurdering av kor stor minstevassføringa bør vere. Det må installerast omløpsventil for å sikre anadromt strekk. Stasjonen bør òg driftast slik at ned køyring skjer gradvis, for å hindre stranding. Inntaket må konstruerast slik at ein unngår gassovermetting.»

Til de forskjellige fagtemaene ble det gitt følgende vurderinger:

«Vasstrengen og fisk:

Vassdraget er anadromt. Vår vurdering er at ål ikkje vert påverka av tiltaket i nemneverdig grad. Utløp kraftstasjon er oppstraums vandringshinder for anadrom fisk. Med installert omløpsventil med tilstrekkeleg kapasitet, vil det redusere eventuell negativ effekt av utfall. Stasjonen bør òg driftast slik at ned køyring skjer gradvis, for å hindre stranding. Inntaket må konstruerast slik at gassovermetting ikkje vert ein problemstilling. Utbygging av kraftverket vil redusere vassføringa ytterlegare og endre forholda for fuktigheitskrevjande artar som er knytt til naturtypen. Fagtemaet «Akvatisk miljø» er vurdert til middels negativ i søknaden. Fylkesmannen meiner at denne samla vurderinga på vasstrengen og artar knytt til den er undervurdert. Ved ei utbygging må habitat og hekkemoglegheit for fossefall ivaretaast.

Landskap, friluftsliv og større naturområde med urørt preg:

Fjellområdet er ikkje berre eit lokalt, men eit regionalt viktig turområde med blant anna oppfart langs og forbi Bremstølvatnet, opp til Svartavatn. Som nemnt i søknaden så er område rundt Helldalselva vurdert til eit «Svært viktig friluftsområde» (mørk rødt i kartet: Figur 1). Vi

viser til «kartlagde og verdsette regionale friluftsområde» i Hordaland. Område er mykje brukt av både lokale og tilreisande turgåarar og heile området er satt av som eit viktig regionalt friluftsområde i kartlegginga. Det kommer fram i søknaden at brukarinteressene er store i området, men Fylkesmannen meiner at vurdert konsekvens er undervurdert.

I Fylkesdelplanen for små vasskraftverk i Hordaland 2009 – 2021, Delområde Rosendal Husnes, står det at utbyggingsprosjekta må ta vare på landskapskarakteren med god vassføring i eksponerte fossar og vassdrag, og god landskapstilpassing av tekniske inngrep. Effekten av redusert vassføring er vurdert til middels negativ konsekvens for landskap og friluftslivet. Dette meiner Fylkesmannen er undervurdert. Ei minstevassføring på 200 l/s over ganske store svaberg på sumaren og 85 l/s på vinteren vil nok forringe landskapsinntrykket mykje. Samtidig vil røyrgata bli veldig synleg spesielt i anleggsfasen, men også i mange år etter før området rundt sjølve røyrgata har grodd igjen. Dette vil påvirke landskapsopplevinga i eit mykje brukt turområde, men også visuelt på avstand frå Husnes.

Større naturområda med urørd preg vil bli redusert som eit resultat av utbygginga av kraftverket. Det er snakk om 1,5 km² av INON sone 2 og 1,45 km² av INON sone 1. Samanhangande inngrepsfri natur er viktig og verdifullt for friluftsliv og dyreliv. Tap av inngrepsfri natur er ikkje ønskeleg, men INON kartet har i dette tilfelle ikkje tatt høgde for reguleringa av Svartavatnet for blant anna vassforsyning til Husnes kommune. Derfor er tapet av naturområda med urørd preg større enn det som vil vere resultatet av berre kraftutbygginga.

Vi saknar eit kart som viser plassering av riggplass og sedimenteringsbasseng. Det vil vere sår i landskapet i mange år før dette vil revegeterast.

Samla belastning:

Tiltaket skal vurderast etter naturmangfaldlova § 10 om økosystemtilnærming og samla belastning. Som framheva i søknaden er dette eit området prega av mykje inngrep og sjølve Helldalselva/Onarheimselva er nytta i fleire høve. Det er klart at nedtapping av Svartavatn oppe i vassdraget i tørre periodar både sumar og vinter vil ha store visuelle konsekvensar i omsyn til friluftsliv og landskap der, men vassdraget nedstraums skal i desse periodane få meir stabil vassføring.

Området er sterkt prega av kraftutbygging. I tillegg til dei kraftverka som er oppgitt i søknaden, er det gitt konsesjon til bygging av Eikeelva kraftverk og Valedalen kraftverk, som begge ligg på halvøya mellom Husnes og Uskedalen.

Tiltaksområde er preget av inngrep, men vert likevel nytta av svært mange turgåarar i løpet av året og kartlagt som eit svært viktig regionalt friluftsområde. Fylkesmannen viser til at samla belastninga av tekniske inngrep alt er stor i området. Vi meiner at det no er viktig å prioritere naturverdiane i området føre nye utbyggingsprosjekt.»

Hordaland fylkeskommune behandlet saken i Fylkesutvalgets møte den 22.11.2017. Det ble fattet følgende vedtak:

- «1. Hordaland fylkeskommune rår til løyve til å bygge Onarheim kraftverk i Kvinnherad kommune.
2. Dersom tiltaket får løyve må tekniske inngrep i øvre del av tiltaksområdet tilpassast landskapet i særleg grad.

3. *Utbygging vil redusere levetilhøva for fossekall og vintererle. Avbøtande tiltak, som oppsetting av reirkassar og å ta vare på elvekantvegetasjon, kan kompensere for noko av dette og bør vere med i ein eventuell konsesjon.»*

I administrasjonens saksfremstilling ble det gitt følgende oppsummering:

Onarheim kraftverk er planlagt ved Husnes i Kvinnherad kommune og vil nytte eit fall på 349 m i Hellandselva. Inntaket er planlagt rett nedstraums utløpet av Bremstølvatn. Vassvegen på om lag 1900 m er planlagt som kombinert borehull og nedgraven røyrgate. Elva er i dag nytta som vassforsyning for SørAl og kommunen.

Tiltaket er i liten grad i konflikt med retningslinene i Fylkesdelplanen, men det er stor lokal motstand. Utbygginga vil få konsekvensar for friluftslivsverdiane i Hellandsvassdraget. Den øvre delen av tiltaksområdet er eit ope landskap der redusert vassføring og inntaksdam vil vere skjemmande element. Området er lokalt vurdert å ha svært stor verdi for friluftsliv og dette er den allmenne interessa som tydelegast råka i dette prosjektet.

Klima:

Tiltaket vil bidra til å auke produksjonen av fornybar energi, og slik indirekte kunne redusere utslepp frå fossil energibruk.

Utbygging av vassdrag reduserer utvasking av jordsmonn og biologisk mangfald grunna auke i nedbørsmengder. Utbygde vassdrag har også utvida sin kapasitet for å føre vatn, og vil kunne redusere omfanget og førekomsten av eventuelle flaumar.

Folkehelse:

Tiltaket vil redusere opplevingsverdien i eit populært og lett tilgjengeleg friluftsområde. Dette kan påverke folkehelsa negativt, gjennom mindre bruk av naturen til mosjon og rekreasjon. (jf. folkehelseplanen delmål 2.2., strategi 2E).

Inntaket til vassverket ligg nedstraums planlagt utløp for kraftstasjon. I anleggsperioden vil vatnet i elva kunne ha med sprengstoffrestar, slam og anna som kan redusere kvaliteten på drikkevotnet.»

Kvinnherad Turlag, Bergen og Hordaland Turlag, Naturvernforbundet i Kvinnherad m. fl. leverte en fellesuttalelse til NVE den 21.11.2017. Turlaget m. fl. er sterkt negative til utbygging av Onarheim kraftverk. I uttalelsen, som teller 41 sider med vedlegg, ble det gitt følgende oppsummering og konklusjon:

«65 % av vassdraga på landsbasis er berørt av vasskraftutbygging og 130 av de 200 største vassdraga er bygd ut. Hordaland er det mest utbygde fylket i landet og i Kvinnherad er allereie over 90 % av vassdraga berørt av kraftutbygging.

Utbygging av vasskraft og rein energi har vore og er framleis ein viktig føresetnad for vår velstandsutvikling. Samstundes, og med den utbyggingsgrad ein finn i vårt fylke og i Kvinnherad kommune, er det viktig at og andre verdier og omsyn vert ivaretatt, m.a. i høve friluftsliv og folkehelse, føresetnader for framvekst av attraktive lokalsamfunn og som grunnlag for friluftsbasert turisme.

Vurderer ein fordeler opp mot ulemper er det vår meining at det vil gje langt meir samfunnsnytte å ta vare på Hellandsvassdraget slik det ligg i dag heller enn å gje konsesjon til

ei utbygging. Hellandselva bidrar allereie nok til samfunnsnyttige formål. Ei utbygging vil kome i strid med allmenne interesser knytt til friluftsliv, naturoppleving og landskapsinntrykk. Redusert vassføring på eit langt strekke av elva og inngrep i området kring Bremstøl vil redusere verdien av vassdraget og landskapet ytterlegare, eit landskap som i dag har eit urørt preg.

Hellandsvassdraget utgjer i dag eit sentrumsnært område for trim, friluftsliv, trivsel og folkehelse i brei forstand og må reknast som ein viktig føresetnad for eit attraktivt lokalsamfunn. Det handlar om å ta vare på høve til friluftsliv, med den glede, naturoppleving og helsegevinst det kan gi, for oss i dag, men også for dei som kjem etter oss.

På denne bakgrunn vil me oppmode NVE om å avslå SKL sin søknad om konsesjon for utbygging av Hellandsvassdraget.»

Sportsfiskaren Kvinnherad uttalte seg den 22.11.2017. Organisasjonen er negativ til utbygging, og i uttalelsen ble det gitt følgende konklusjon:

«Me visar endå ei gong til Naturmangfaldlova paragraf 10 som krever at tiltakshaver skal foreta ei vurdering av den samlede belastning et økosystem er eller vil bli utsatt for. Formålet er å hindre en bit for bit forvaltning der resultatet er en gradvis forvitring og nedbygging mm. Sportsfiskaren Kvinnherad går difor imot ei utbygging av Onarheim kraftverk etter dei alternativa som er framlagt. Me ser store interessekonfliktar i forhold til utøving av friluftsliv i det berørte område. Då spesielt det øvre området opp mot, og ved Bremstølvatn. Me kan heller ikkje sjå at dei avbøtande tiltaka som SKL refererer til kan redusera den negative konsekvensen ei utbygging har etter dei alternativa SKL skisserer. Sportsfiskaren har og prøvd å visa til dei negative konsekvensane denne utbygginga kan få for det som me ser på som nokolunde urørt natur vidare inn i fjellet (INON soner).»

Avslutningsvis ber Sportsfiskaren Kvinnherad SKL om å vurdere en alternativ inntaksplassering noe lenger ned i vassdraget, dette for å redusere konflikten med friluftsliv.

Friluftsrådet Vest uttalte seg i en e-post til NVE den 30.11.2017. Rådet viser til at Bremstølen ved planlagt inntak er et av de mest besøkte turmålene i Kvinnherad med vel 3000 registrerte besøkende hvert år. I kommunens kartlegging av friluftsområder blir Bremstølområdet og Hellandsvassdraget trukket frem som et svært viktig nærfriluftsområde med stor brukerfrekvens. Stien opp til Bremstølen går delvis langs Hellandselva. I uttalelsen blir det gitt følgende konklusjon:

«Friluftsrådet vil på bakgrunn av dette tilråde at denne utbygginga ikke tillates da nærheten til Husnes og konsekvensene for nærturopplevelser i vassdraget tilsier at ei utbygging vil fører til betydelig svekkelse av naturopplevelsen i vassdraget.»

Norges Miljøvernforbund uttalte seg den 3.12.2017. Forbundet er negativ til utbygging, og i uttalelsen ble det gitt følgende konklusjon:

«Norges Miljøvernforbund fraråder NVE å godkjenne Onarheim Kraftverks søknad om en utbygging av Onarheimselva basert på overnevnte opplysninger. Skulle NVE mot all formodning godkjenne en utbygging, så krever NMF at alle avbøtende tiltak foreslått av Rådgivende Biologer A/S gjennomføres. Spesielt må det forsikres om at sjørreten som gyter nedstrøms det foreslåtte kraftverket ikke kan strande ved en eventuell driftstans. NMF krever også at NVE leier inn objektive biologer/firma for å gå igjennom influensområdet på nytt når det gjelder artsmangfold, og påvirkning av naturtyper.»

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Hordaland uttalte seg den 4.12.2017. FNF Hordaland går imot en utbygging av Onarheim kraftverk av hensynet til samlet belastning på Folgefonnhalvøya, friluftsliv, naturmangfold og INON/urørthet. I uttalelsen blir det vist til NVEs behandling av «Folgefonnapakken» der det ble gjort vurderinger av sumvirkninger for 12 omsøkte småkraftverk. FNF Hordaland ber NVE gjøre tilsvarende vurderinger for Onarheim kraftverk.

Kari Marie Thorkildsen, Kjell Arne Olderkjær Larsen, Ørjan Berge og Randi Grønstøl uttalte seg den 25. og 26.10.2017. Samtlige er negative til utbygging av Onarheim kraftverk og viser til vassdraget ligger nært Husnes, som er det største tettstedet i Kvinnherad. Området er lett tilgjengelig og blir derfor mye benyttet til friluftsliv og rekreasjon. Bremstølen ved planlagt inntak er viktig både som nærturmål og innfallsport for turer videre innover Husnesfjella. Uttalelsene trekker også frem at store deler av vassdragene i Kvinnherad allerede er bygget ut.

Gunnar Helleland og Synne Seim Helleland uttalte seg henholdsvis 22.11 og 28.11.2017. Begge er positive til utbygging og viser til at vannkraft er fornybar energi som ikke forurenses. Kraftverket vil også gi inntekter til grunneiere og kommune.

Sunnhordland Kraftlag AS kommenterte de innkomne høringsuttalelse i e-post til NVE den 15.3.2018:

«SKLs tilbakemelding på høringsuttalelser til Onarheim kraftverk

NVE har mottatt 14 høringsuttalelser til konsesjonssøknad om bygging av Onarheim kraftverk i Kvinnherad kommune, og dette er SKLs respons til disse. Det er flere tema som går igjen i høringsuttalelsene og SKL velger å svare på innspillene pr. tema etter følgende hovedpunkter:

- *Kritikk av søknaden (feil og mangler)*
- *Uenighet til søknadens innhold*
- *Avbøtende tiltak*

De aktuelle høringsuttalelsene er listet opp i parentes under temaoverskrift.

Kritikk av søknaden (feil og mangler)

Datakvalitet på måledata på vannføringer

Forum for natur og friluftsliv etterspør en nærmere vurdering av datakvaliteten på vannstandsloggeren som ble etablert i Hellandselva i 2010, samt vurdering av usikkerheten på beregning av Hellandselva sin vannføringskurve.

SKL mener datakvaliteten til vannstandsloggeren i Hellandselva er god, men at måleperioden er for kort til å gi et fullgodt bilde av de hydrologiske forholdene i vassdraget. Registrerte vannføringsmålinger er likevel et godt hjelpemiddel for å kalibrere vannføringen i Hellandselva mot skalert vannføring fra vannmerker med lang og sammenhengende vannføringsmåling. Begrunnelse for valg av representativ målestasjon finnes i kapittel 2.2.1 i konsesjonssøknaden. Den skalerte vannføringen er sammenlignet med målte vannføringer fra den etablerte loggeren, og en finner godt samsvar mellom målt og skalert vannføring.

Markering av rigg og sedimentbasseng

Fylkesmannen i Hordaland etterspør kart som viser plassering av riggplass og sedimenteringsbasseng. Det er estimert 600 m² til rigg og sedimenteringsbasseng ved påhugget, og planlagt plassering er markert i kartet i Vedlegg A.

Regional vassforvaltingsplan for Hordaland 2016-2021

Forum for natur og friluftsliv påpeker at tilstandsvurdering for Hellandselva er satt til «god» miljøtilstand i «Tiltaksplan for vassregion Hordaland 2016-2021», mens SKL skriver at tilstanden er antatt god (konsesjonssøknad, s. 27).

SKL er kjent med at i gjeldende tiltaksplan er den økologiske tilstanden til Hellandselva satt til «god». Tiltaksplanen gir imidlertid ingen informasjon om kvaliteten på tilstandsvurderingen. Databasen vann-nett.no gir mer detaljert informasjon om den enkelte vannforekomst. Der er økologisk tilstand oppført som «god», samtidig som pålitelighetsgraden er satt til «lav» og det ikke er gitt informasjon om hva som ligger til grunn for fastsatt tilstand. Dette innebærer at det ikke ligger undersøkelser til grunn for vurderingen av Hellandselva, men at det er antatt at økologisk tilstand er god. Dette er tilfelle for svært mange vannforekomster.

Omtale av konsekvenser for ål

Forum for natur og friluftsliv mener at søknaden ikke tilstrekkelig drøfter konsekvenser for ål.

SKL kan ikke se at tiltaket vil påvirke forholdene for ål i vassdraget på negativ måte.

Det er ål i Opsangervatnet og arten opptrer høyst sannsynlig også i nedre deler av Onarheimselva. Elveløpet oppstrøms kraftstasjonen er derimot bratt og uegnet for fisk (vandringshinder). Flere steder renner elven over bart fjell og det er ikke sammenhengende strekninger med egnet habitat for ål i tiltaksområdet. Ål er i liten grad utsatt for strandingsfare. Av hensyn til sjørret og annet biomangfold, blir kraftstasjonen likevel etablert med omløpsventil. Virkningen av en eventuell utbygging vil derfor være ubetydelig for ål. SKL viser også til sitat fra Fylkesmannens høringsuttalelse: Vår vurdering er at ål ikkje vert påverka av tiltaket i nemneverdig grad.

Uenighet til søknadens innhold

Friluftsliv og naturopplevelse

Betydningen for friluftsliv og en reduksjon av naturopplevelsen går igjen i flere høringsuttalelser. Uttalelsene peker på uenighet i verdi- og konsekvensvurderingen for friluftslivsinteresser, virkningen av inngrep i anleggsfase og inngrep ved Bremstølvatnet, inntaksplassering og opplevelsen av en levende elv i nærheten av et populært turområde.

Friluftslivsinteresser er i konsesjonssøknaden vurdert under tema brukerinteresser. I konsekvensvurderingen utført av Rådgivende Biologer er temaet vurdert til «middels til stor verdi», som er i øvre sjiktet på en skala fra «liten» - «middels» - «stor» (s. 37 i Vedlegg 5, konsesjonssøknad Onarheim kraftverk). I Hordaland fylke sin kartlegging av friluftslivsområder er området vurdert til «svært viktig friluftslivsområde», som er øverst på en skala som går fra «registrert» - «viktig» - «svært viktig». Vurderingen er altså relativt lik vurderingen til Rådgivende Biologer.

Konsekvens er et resultat av forholdet mellom verdien til et område og i hvilket omfang tiltaket berører denne verdien. SKL legger til grunn at området har stor verdi for friluftsliv, men

mener at tiltaket med nødvendige tilpasninger i liten grad påvirker bruken av turområdet eller turopplevelsen.

I anleggsfasen blir rasteplassen ved Bremstølvatnet påvirket, men turgåere vil ikke bli hindret i å bruke store deler av området som turmål. Turstier på begge sider av Hellandselva kan brukes for å komme opp til Bremstølvatnet og videre innover i fjellområdet. Anleggsfasen skal gjennomføres slik at det blir minst mulig synlige inngrep når arbeidet er avsluttet. Etter endt anleggsfase vil hele området igjen være tilgjengelig for turer eller andre friluftaktiviteter. Tekniske installasjoner plasseres slik at de kun er synlig helt lokalt, og det skal velges løsninger, utforming og materialvalg som bidrar ytterligere til dette. Området ovenfor Bremstølvatnet er utenfor tiltaksområdet, og blir ikke påvirket av en utbygging.

Området ved Bremstølvatnet er nevnt i flere av høringsuttalelsene som en viktig del av turstien, bl.a. brukt som turmål, rasteplass og utsiktspunkt. Inntaket til kraftverket er foreslått plassert i dette området, på delen av elva hvor det vil være minst mulig skjemmende fra rasteplass og utsiktspunkt. Selve inntaksdammen kan tilpasses landskapet i større grad ved å plastre begge sider av dammen med naturstein. Utforming og materialvalg av lukehuset kan også bidra til god landskapstilpasning.

Med god dialog med friluftinteresserte mener SKL at området kan tilrettelegges og tilpasses ytterligere slik at det kan komme til brukernes fordel. Konkrete eksempler kan være etablering av gapahuk og bål plass ved lukehuset. Det er også muligheter for å etablere en ny bro i forbindelse med inntaksdammen, til erstatning for den eksisterende aluminiumsbroen. Dette kan både gjøre inntaksdammen mindre synlig og ta bort en brokonstruksjon som i liten grad er tilpasset landskapet. I mange tilfeller kan tilrettelagte turmål/rasteplasser være med på å tiltrekke flere turgåere.

Når det gjelder plassering av inntaket, er det mulig å flytte inntaket om lag 25 høydemeter ned i vassdraget (om lag kote 435). En slik løsning gir redusert kraftproduksjon, men reduksjonen kan begrenses noe hvis slukeevnen økes. Flytting av inntaket gir et større terrenngrep da terrenget er brattere og mer utfordrende anleggsteknisk enn området ved Bremstølvatnet. SKL mener inntaksplasseringen som er foreslått i konsesjonssøknaden er den beste løsningen, alle forhold tatt i betraktning.

Vannføringen i Hellandselva varierer mye over året og mellom forskjellige år (jf. konsesjonssøknad kap. 3.1). I et normalår er vannføringen lav store deler av året, men med hyppige flomtopper vår og høst. Med tiltaket vil man fremdeles oppleve flomtoppene i elva på dager med mye nedbør/tilsig. Se tabell 7, side 29 i konsesjonssøknaden.

Uenighet i andre konsekvensvurderinger

Flere høringsuttalelser er uenig i konsekvensvurderingene gjort i konsesjonssøknaden. Dette gjelder primært vurderingen av fagtema landskap og akvatisk miljø.

SKL mener vurderingene i søknaden er godt forankret i fag og metodikk og ser ikke grunn til å endre disse.

Fylkesdelplan for små vannkraftverk i Hordaland 2009-2021

Noen av høringsuttalelsene mener at prosjektet ikke er i tråd med Fylkesdelplan for små vannkraftverk i Hordaland 2009-2021.

SKL mener at foreslått minstevannføring sammen med god landskapstilpasning ivaretar kravene i fylkesdelplanen.

Inngrepsfrie naturområder – INON

Flere uttalelser trekker frem tiltaksområdet som et inngrepsfritt område som må bevares.

SKL minner om at det allerede er gjort inngrep i området. Eksisterende Madalen mikrokraftverk har inntak på kote 195 i Hellandselva og har slukeevne på 75 l/s. I forbindelse med det kommunale vannverket er Svartavatnet, som ligger oppstrøms Bremstølvatnet regulert med 7 meter ved bruk av en terskel og to hevertledninger som er synlige i terrenget. Kommunen har fått konsesjon på å øke reguleringen til 22 meter. Det er også satt opp en sikringsbu ved terskelen. Ved Bremstølvatnet er det satt opp en aluminiumsbro for å knytte sammen turstiene som går på begge sider av Hellandselva.

I det gjeldende INON-kartet fra Miljødirektoratet er ikke reguleringen av Svartavatnet for vannforsyning inkludert. Dette fører til at beregningen på bortfall av INON-sonene blir misvisende i rapporten til Rådgivende Biologer.

Avbøtende tiltak

Omløpsventil

Enkelte uttalelser mener det må stilles krav til omløpsventil i kraftstasjonen for å unngå stranding av fisk.

Som spesifisert i konsesjonssøknaden (kap. 2.2.6) er tiltaket planlagt med omløpsventil for å hindre stranding av fisk nedstrøms kraftstasjonen.

Gradvis nedkjøring

Fylkesmannen påpeker at kraftverket bør driftes slik at nedkjøring skjer gradvis. Dette for å unngå stranding av fisk.

På grunn av at kraftverket er planlagt uten magasin vil kraftverket alltid kjøres på tilsig, og får dermed en naturlig nedkjøring ved avtakende tilsig. Det er kun ved nødstopp at det vil oppstå en plutselig reduksjon i vannføringen fra turbinen. Den planlagte omløpsventilen sørger da for en gradvis avtagende vannføring ut fra kraftstasjonen. Det er derfor ikke relevant med eget krav om gradvis nedkjøring.

Konstruksjon av inntak med hensyn til gassovermetning

Fylkesmannen nevner at inntaket må konstrueres slik at gassovermetning ikke blir en problemstilling.

Inntaket er planlagt dykket slik at en unngår luftinnsug. Kraftstasjonen er planlagt med Pelton-turbin, som er mer gunstig enn andre turbiner som f.eks. Francis-turbin, med tanke på gassproblematikk.

Reirkasser til fossefall

Forhold for fossefall og vintererle er problematisert i noen av uttalelsene og Hordaland fylkeskommune og Kvinnherad kommune foreslår oppsetting av reirkasser som avbøtende tiltak.

SKL er åpne for at oppsetting av reirkasser kan gjennomføres for å sikre hekkemuligheter for fossefall. Vintererle er omtalt i noen av høringsinnspillene, men SKL kan ikke se at det er registrert eller observert vintererle i Hellandselva.»

Tilleggsopplysninger

Flere av høringspartene trakk frem Bremstølen som et viktig turmål, og i høringskommentarene lanserte SKL en mulighet for å plassere inntaket noe lenger ned i elva. Dette for å ta bort alle inngrep ved turmålet Bremstølen og gjennom det redusere berørt elvestrekning. NVE gjennomførte befaring av tiltaksområdet den 28.6.2018, der alternativ inntaksplassering også ble befart.

Den alternative inntaksplasseringen ble sendt på høring til alle som uttalte seg i første høringsrunde. Det kom inn tilleggsuttalelser fra fem parter, og søker ble forelagt uttalelsene for kommentar.

Fylkesmannen i Hordaland avga tilleggsuttalelse den 5.9.2018. Fylkesmannen hadde følgende tilleggsmerknader:

«Fylkesmannen viser til brei lokal deltaking på synfaringa i området. Engasjement rundt planane stadfester at området rundt Hellandselva har stor regional verdi som friluftsområde. Området er lett tilgjengeleg for ulike grupper i befolkninga, og har gode kvalitetar for eit variert friluftsliv.

Fylkesmannen har tidlegare uttalt at søkjar undervurderer konflikt med dokumenterte friluftsinntak. Justerte utbyggingsplanar kan isolert sett vurderast å vere mindre konfliktfylte enn opphavlege planar. Vår hovudstandpunkt er likevel at utbygging i dette området er i vesentleg konflikt med landskap, opplevingsverdi og friluftsliv.

Fylkesmannen viser til vår fråsegn av 29. november 2017 der vi råde frå bygging av Onarheim kraftverk.»

Hordaland fylkeskommune avga tilleggsuttalelse den 28.8.2018. Fylkeskommunen hadde ingen merknader til den alternative inntaksløsningen.

Kvinnherad Turlag m. fl. avga tilleggsuttalelse den 12.9.2018. Turlaget hadde følgende merknader til den alternative inntaksløsningen:

«Hellandsvassdraget utgjer i dag eit sentrumsnært område for trim, friluftsliv, trivsel og folkehelse i brei forstand og må reknast som ein viktig føresetnad for eit attraktivt lokalsamfunn. Dette gjeld heile turområdet, ikkje berre Bremstølen. Heile området er kartlagt som «svært viktig friluftsområde». Inngrepet vil vere til skade for natur-, friluftslivs-, landskaps- og naturopplevingsverdiar, og av den grunn til skade også for allmenne interesser. Vi meiner at føremonene med tiltaket ikkje overstig skadar og ulemper for allmenne interesser, jf. vannressursloven §§ 8 og 25.

SKL skriv at "det er klare positive konsekvenser for landskap og friluftsliv å flytte inntaket". Vårt svar er at det er klare negative konsekvensar for landskap og friluftsliv å bygge ut Hellandselva, uansett kvar inntaket er. På bakgrunn av dei nemnte punkta vil me oppmode NVE om å avslå SKL sin søknad om konsesjon for utbygging av Hellandsvassdraget, også ved det alternative inntak.

Me avsluttar med nokre bilder frå Kvinnherad Turlag sin fellestur til Bremstølen 22.oktober 2017, der mellom 150 og 200 personar deltok for å vise sitt engasjement for å verne elva.»

Sportsfiskaren Kvinnherad avga tilleggsuttalelse den 12.9.2018. De hadde følgende tilleggsmerknader:

«Me set stor pris på at dei ser ut til å ha gått bort frå planane om utbygging ved Bremstølen. I vår uttale opna me for ei utbygging lengre nede i elva, og det vil vera useriøst av oss å gå bort frå denne uttalen. Me la og inn eit forslag om eit inntak på om lag Kote 420. Me ser at SKL har valt ut ei plassering av inntak på om lag kote 435. det er ca. 15 høgdemeter over vårt forslag. Kanskje burde ein sjå på om det er mulig å flytta inntaket lengre ned.

Men, det som er av størst betydning for oss er at viss denne utbygginga blir ein realitet, så må den under ingen omstende brukast som eit argument for ei vidare utbygging innover i fjellet . Med andre ord den må ikkje ha noko negativ effekt på INON sona. Dette er frå vår side i den grad det er mulig eit ufråvikeleg krav. Det må poengterast å gjerast heilt klårt for SKL og event. andre utbyggjarar.»

FNF Hordaland avga tilleggsuttalelse den 17.9.2018. FNF hadde følgende tilleggsmerknader:

«Isolert sett synes ny foreslått inntaksplassering å ha mindre konsekvens for friluftsliv og landskap, men gitt de forholdsvis beskjedne konsekvensene for prosjektets økonomi kan det stilles spørsmål ved hvorfor alternativet ikke var omsøkt som opprinnelig hovedalternativ. Isolerte konsekvenser er viktige å vurdere, men i slike større saker er det summen av inngrep opp mot summen av tiltakets fordeler som må vektas.

Når det gjelder helhetsvurdering kan ikke Forum for natur og friluftsliv se at flytting av inntak i vesentlig grad avbøter negative konsekvenser for friluftsliv- og naturverdier av omsøkte Onarheim Kraftverk. Vår vurdering i høringsuttalelsen står seg. FNF Hordaland fraråder NVE å gi konsesjon til Onarheim kraftverk.»

Sunnhordland Kraftlag AS kommenterte de innkomne tilleggsuttalelsene i e-post til NVE den 21.9.2018. SKL hadde følgende oppsummerende kommentarer:

«SKL registrerer at både Fylkesmannen i Hordaland, fellesuttalelsen fra turinteresserte og noen politiske parti i Kvinnherad og uttalelsen fra FNF Hordaland er negative til en utbygging, selv om inntaket flyttes. I forhold til uttalelsen underskrevet av enkelte lokale partigrupper i Kvinnherad, vil SKL minne om at et politisk flertall i Kvinnherad kommune har vedtatt støtte til prosjektet.

Når det gjelder alternativt inntak registrerer SKL at fylkesmannen og FNF Hordaland er enig i at endringen er en forbedring av prosjektet, Sportsfiskaren Kvinnherad er positive, mens turlaget med flere mener det ikke utgjør noen forskjell.

Det er forholdet til friluftsliv og landskap som vektlegges i høringsuttalelsene. SKL anerkjenner områdets betydning for utøvelse av friluftsliv, med størst vekt på det lokale friluftslivet med sin nærhet til Husnes. SKL mener imidlertid at tiltaket i liten grad reduserer kvaliteten på eller tilgangen til dette friluftslivet, så vel i anleggsfasen som i driftsfasen. Tiltaket ligger i sin helhet i et skogområde og vil være lite synlig. Med alternativ inntaksplassering mener vi prosjektet er blitt bedre i forhold til turinteresserte, og at området fortsatt vil være et attraktivt friluftsområde både lokalt og for tilreisende. Tiltaket vil ikke være synlig fra den mest brukte turstien eller fra turmålet Bremstølen. Landskapsopplevelsen blir ivare tatt både ved at inntaket er flyttet lenger ned og ved at elven også i dag har store variasjoner i vannføring.

SKL har lansert to alternative plasseringer av inntak. Den opprinnelige plasseringen kan kombineres med bedre tilrettelegging av turmålet Bremstølen, da i tett dialog med turinteressene. Alternativt kan inntaket legges lenger nede, slik at Bremstølen blir uberørt av inntaket. Ved flytting av inntaket har SKL åpnet opp for en liten økning av slukeevnen, for å redusere den negative effekten på energiproduksjonen som følge av flytting av inntaket. Som beskrevet i SKL sin omtale av alternativt inntak foreligger det dermed tre alternativer, der SKL vurderer alle alternativene som teknisk/økonomisk utbyggbare.»

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Hellandselva er et høyereliggende kystvassdrag med vinterlavvann (nedbør som snø), jevnt høy vannføring under snøsmeltingen på forsommeren (mai-juni) og gradvis avtagende vannføring utover sommeren. Det forekommer regelmessig flommer av betydelig størrelse i vassdraget hele året. Vannføringen i vassdraget varierer en del fra år til år.

Kraftverket vil utnytte avrenningen fra et nedbørfelt på 10,6 km². Middelvannføringen er beregnet til 1,49 m³/s ved planlagt inntak. 5-persentiler for sommer- og vintervannføringer samt alminnelig lavvannføring er beregnet til henholdsvis 200, 85 og 115 l/s ved samme sted. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til henholdsvis 3150 og 3400 l/s for alternativ 1/2 og 3. Minste driftsvannføring er satt til 50 l/s for samtlige alternativer. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 200 l/s om sommeren (1.5 – 30.9) og 85 l/s resten av året. Ifølge søknaden vil dette medføre at drøyt 70 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 211 % (alternativ 1 og 2) av middelvannføringen og foreslått minstevannføring lik 200 l/s om sommeren og 85 l/s resten av året, vil dette gi en restvannføring på ca. 420 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. En større andel av dette vil komme i flomperioder, og de store flomvannføringene blir derfor i noe mindre grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 42 dager i et middels år. I 8 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 680 l/s ved kraftstasjonen.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik fra søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Produksjon og kostnader

Med bakgrunn i de hydrologiske dataene, som er lagt frem i søknaden, har søker beregnet følgende produksjon og kostnader for Onarheim kraftverk:

	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 3
Produksjon, vinter (1.10 – 30.4)	12,8 GWh	12,0 GWh*	12,2 GWh*
Produksjon, sommer (1.5 – 30.9)	16,1 GWh	15,0 GWh*	15,3 GWh*
Produksjon, årlig middel	28,9 GWh	27,0 GWh	27,5 GWh
Utbyggingskostnad		92,1 mill. kr.	
Spesifikk utbyggingskostnad	3,18 kr/kWh	3,41 kr/kWh	3,35 kr/kWh

* Beregnet av NVE. Det er antatt samme fordeling mellom sommer-/vinterproduksjon som for alternativ 1.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Energikostnaden over levetiden (LCOE)¹ er beregnet til 0,29 kr/kWh (usikkerhet i spennet 0,25-0,34) for alternativ 1 og 0,31 kr/kWh for alternativ 2. NVE vurderer kostnadene ved tiltaket som under gjennomsnittet for vind- og småkraftverk som har endelig konsesjon per 4. kvartal 2017. Ved en eventuell konsesjon til prosjektet vil det imidlertid være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten til prosjektet.

Naturmangfold

Om kunnskapsgrunnlaget

Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser (23.9.2007) og Rådgivende Biologer AS (22.9.2012) har gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold innenfor tiltaksområdet. Sporloggen fra 2012 viser at mesteparten av berørt elvestreng og omsøkt vannvei ble befart. Etter NVEs syn er både tidsbruk og omfang for BM-kartleggingene i tråd med NVEs veileder nr. 3/09 «Kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1-10 MW)», og således innenfor rammen av det som kan forventes i slike saker.

Naturtyper

BM-kartleggingene har kartlagt en naturtypelokalitet etter DN's håndbok 13 innenfor influensområdet til Onarheim kraftverk. Lokaliteten, en *fossesprøytsone med moserik utforming (E0501)*, er avgrenset mellom ca. kote 145 og 180 ved Tungene i nedre deler av tiltaksområdet. Lokaliteten er vurdert til C-verdi (lokalt viktig). Det er ikke dokumentert sjeldne arter som er avhengig av høy luftfuktighet, og potensialet for funn av sjeldne lavararter er vurdert som lavt. Fossesprøytsonen har allerede noe redusert vannføring som følge av at Madalen mikrokraftverk utnytter fallet forbi Tungene. Den omsøkte utbyggingen vil gi ytterligere redusert vannføring i fossesprøytsonen. Ifølge BM-kartleggingen vil Onarheim kraftverk samlet sett medføre middels negativ konsekvens for terrestrisk miljø gitt gjennomføring avbøtende tiltak. NVE legger dette til grunn for den videre vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

Arter

Det er registrert ett ungt eksemplar av barlind (VU) i nedre del av tiltaksområdet, mellom veien og elveløpet, men denne vil ikke bli berørt av rørtraseen. I Artskart foreligger det flere observasjoner av rødlistede fuglearter tilknyttet Opsangervatnet. Få av disse artene er trolig knyttet til Hellandselva og det er ikke kjent at noen av artene har hekkelokaliteter i influensområdet for kraftverket.

Fossefall, linerle og muligens vintererle fra Bern liste II er alle tilknyttet vassdragsmiljøet langs Hellandselva. Disse artene bruker trolig elva til fødesøk og er dermed avhengige av at det er en viss produksjon av bunndyr og vannlevende insekter. NVE mener redusert vannføring vil føre til en reduksjon i bestandene av bunndyr og vannlevende insekter. Fossefall er i tillegg avhengig av å finne skjulte hekkeplasser i elveløpet. Etter standardvilkår for naturforvaltning kan Fylkesmannen gi pålegg om etablering av egnede hekkeplasser for fossefall dersom det gis konsesjon til kraftverket. Etter NVEs syn vil en eventuell utbygging, gitt slipp av tilstrekkelig minstevannføring og eventuell

¹ Energikostnaden over levetiden tilsvarer den verdien kraften må ha for at prosjektet skal få positiv nettonåverdi. Beregningene forutsetter en kalkulasjonsrente på 6 %, økonomisk levetid på 40 år og drifts- og vedlikeholdskostnader på 7 øre/kWh.

oppsetting av hekkedasser for fossekall, ha begrensede og akseptable konsekvenser for slike vanntilknyttede arter.

FNF Hordaland skriver i sin uttalelse at ulempene for potensielle leveområder for pattedyr og fugl må tas med i vurderingen. Etter NVEs vurdering vil ikke en nedgravd rørtrasé, som tildekkes og deretter revegeteres, gi dårligere forhold for pattedyr og fugler sammenliknet med dagens tilstand. NVE mener derfor at ingen av disse artene vil bli nevneverdig berørt av det omsøkte tiltaket på sikt.

Akvatisk miljø

Nedre deler av Hellandselva er anadrom, med oppgang av sjørøret opp til absolutt vandringshinder ved kote 85. Strekingen som berøres av utbyggingen har ingen egne fiskebestander, men enkelte individer av ørret kan slippe seg ned fra innsjøer lenger opp i vassdraget. I Olje- og energidepartementets (OED) *Retningslinjer for små vannkraftverk* står det blant annet følgende:

«I vassdrag som ikke er nasjonale laksevassdrag, men som har bestander av sjøvandrende fisk eller registrerte storaurestammer, vil det være viktig å legge vekt på tilpasninger/avbøtende tiltak.»

En utbygging som omsøkt vil ved normal drift ikke påvirke vannføringen nedstrøms kraftstasjonen. Ved driftsstans i kraftverket vil imidlertid vannstanden nedstrøms kraftstasjonen kunne falle raskt inntil vannet renner over inntaksdammen og ned elvestrengen. Dette vil kunne føre til stranding av fisk/ungel på strekingen nedstrøms kraftstasjonen. Problemstillingen er synliggjort i BM-rapport og høringsuttalelser. NVE mener dette er en negativ konsekvens i et anadromt vassdrag. Det vil være en forutsetning for en eventuell konsesjon at det gis vilkår om etablering av omløpsventil, slik at de negative effektene kan minimaliseres. Søker har også forslått at det settes krav om dette som et avbøtende tiltak.

Ål (VU) er vanlig forekommende i Opsangervatnet, men er ikke påvist i Hellandselva. Trolig forekommer også arten i nedre deler av elveløpet, og da spesielt på anadrom strekning. Ål er i liten grad utsatt for strandingsfare, og virkningen av en eventuell utbygging er derfor vurdert av BM-konsulenten som ubetydelig. Fylkesmannen i Hordaland deler denne vurderingen. NVE legger dette til grunn for den videre vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Onarheim kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Onarheim kraftverk er det avgrenset en *fossesprøytsone med moserik utforming (E0501)* av C-verdi (lokalt viktig). Kartleggingene av biologisk mangfold har ikke påvist noen rødlistede arter som vil bli berørt. En eventuell utbygging av Hellandselva vil etter NVEs mening ikke

være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt avbøtende tiltak.

NVE har vurdert Onarheim kraftverk sin påvirkning på viktige naturtyper og rødlistede arter opp mot eksisterende påvirkninger i regionen. I influensområdet finnes det kun arter som er vanlige i regionen, og det er ikke registrert noen viktige naturtyper etter DNs håndbok 13. Selv om Onarheim kraftverk ligger i en region med mye utbygd vannkraft, mener NVE at tiltaket ikke vil medføre en vesentlig økning i den samlede belastningen på biologisk mangfold. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

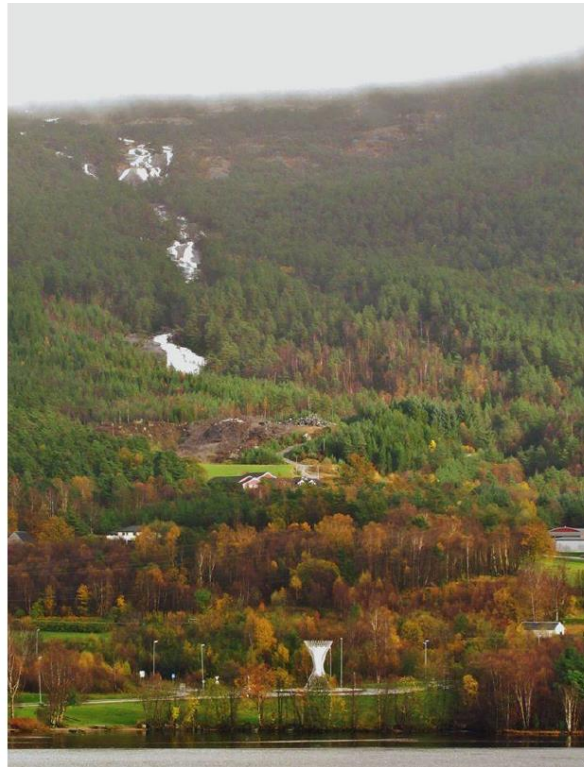
Landskapsvirkninger

Hellandselva ligger i Kvinnherad kommune i Hordaland. Vassdraget drenerer fjellområder øst for Husnes og munner ut i Opsangervatnet ved Husnes. Tiltaksområdet for kraftverket strekker seg fra dalbunnen og opp mot snaufjellet. Mesteparten ligger imidlertid under skoggrensen og er dekket av blåbærskog med stort innslag av furu. Dalbunnen i Husnes er preget av bebyggelse, aluminiumsverket Hydro Husnes og veier. Området fra planlagt kraftstasjonsplassering og oppover langs Hellandselva fremstår i hovedsak som urørt, om enn med et større, godt synlig massetak på høyde med planlagt kraftstasjon.

På oppdrag fra Hordaland fylkeskommune er det foretatt en verdivurdering av landskap i Hordaland fylke med utgangspunkt i Nasjonalt referansesystem for landskap etablert av Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS). I verdivurderingen er tiltaksområdet for Onarheim kraftverk klassifisert som et *vanlig forekommende landskap* av typen «Ytre fjordbygder på Vestlandet». I *Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland* er tiltaksområdet avgrenset som fjordlandskap av *middels verdi* (klasse B). Landskapet vurderes å være det typiske regionen med jevnt over gode kvaliteter, men er ikke enestående. Hellandselva er ikke omtalt særskilt i landskapsverdivurderingen eller småkraftplanen.

Hellandselva som landskapselement

NVE har mottatt en rekke bilder (se utvalg under) av vassdraget i forbindelse med den offentlige høringen. Basert på egen befaring og innsendte bilder mener NVE at Hellandselva er godt synlig fra Husnes sentrum. Inntrykksstyrken varierer imidlertid noe med synsvinkel og vannføring (Bilde 1, Bilde 2). Et åpent, skrint parti nedstrøms Bremstølvatn og fosseberget «Tungene» mellom kote 145 og 180 har generelt god synlighet også i et større landskapsrom (Bilde 3). På andre deler av strekningen bidrar landskapets utforming og skjermende skog til å begrense innsyn fra omliggende terreng.

Bilde 1: Hellandselva sett fra Husnes sentrum. Ukjent dato. Foto: Tove Heimvik

Bilde 2: Hellandselva sett fra Husnes sentrum den 3.7.2018. Foto: Sunnhordland Kraftlag AS

Bilde 3: Hellandselva sett fra Husnesfjorden den 16.6.2017. Foto: FNF Hordaland

Hellandselvas betydning som verdifullt landskapselement ble vektlagt av en rekke høringsparter i den offentlige høringen. Fylkesmannen, Kvinnherad turlag, Friluftsrådet Vest med flere viste til at den foreslåtte minstevannføringen i ubetydelig grad vil opprettholde vassdraget som landskapselement. I Olje- og Energidepartementets (OED) *Retningslinjer for små vannkraftverk* står følgende:

«Inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås.»

NVE er enig med høringspartene i at Hellandselva fremstår som et markert landskapselement med god inntryksstyrke på dager med høy vannføring. Utbygging av Onarheim kraftverk vil gi betydelig færre dager med høy vannføring. For alternativ 1 og 2 vil vannføringen i et middels år kun bestå av minstevannføring i 315 av årets 365 dager. Det vil forekomme overløp over inntaksdammen i 42 dager, slik at vassdraget da delvis vil kunne fremstå som dynamisk. Alternativ 3 er omsøkt med høyere slukeevne enn alternativ 1 og 2, noe som vil gi færre dager med overløp.

NVE mener en utbygging av Onarheim kraftverk føre til forringelse av Hellandselvas verdi som landskapselement. Dersom det gis konsesjon vil det settes krav om minstevannføring slik at det blir noe vann igjen i elveløpet. Etter NVEs syn vil den omsøkte minstevannføringen i liten grad bidra til å opprettholde Hellandselva som landskapselement, men kan ivareta noe av næropplevelsen for folk som kommer inntil elva når de går Stølsvegen. NVE mener imidlertid at Hellandselvas verdi som landskapselement hovedsakelig er knyttet til perioder med høy vannføring og flom. Perioder med høy vannføring vil også forekomme etter utbygging, dog i mindre omfang enn i dag. I så måte vil begrensning av slukeevnen være av langt større betydning enn slipp av minstevannføring.

Anleggstekniske inngrep

De anleggstekniske inngrepene forbundet med utbyggingen vil i hovedsak være knyttet til bygging av inntaksdam, vannvei (tunnel og nedgravd rørgate) og kraftstasjon. Det vil også være behov for midlertidig atkomstvei langs rørgaten opp til tunnelpåhugg i anleggsfasen. Kraftstasjonen er planlagt i skogen like ved eksisterende bygningsmasse, mellom Madalen mikrokraftverk og inntaksarrangementet for Husnes vannverk. Etter NVEs syn vil kraftstasjonen ligge relativt skjult og slikt sett ikke gi noen vesentlig landskapsvirkning.

I utbyggingsalternativ 1 er inntaket planlagt oppe ved Bremstølvatnet på kote 459. De fleste høringspartene viste til at det ville virke skjemmende og fremstå som svært negativt for opplevelsen av landskapet i Bremstølområdet. Som følge av høringsinnspill lanserte søker en ny plassering (alternativ 2 og 3) der inntaket flyttes om lag 200 meter og 25 høydemeter nedstrøms. Med inntak på kote 435 (se Bilde 4) vil man unngå anleggstekniske inngrep i det umiddelbare nærområdet til Bremstølen.

Bilde 4: Alternativ inntaksplassering på kote 435. Foto: Sunnhordland Kraftlag AS

NVE mener den nye plasseringen av inntaket vil gi mindre terrenginngrep og bedre landskapstilpasning sammenliknet med det opprinnelig omsøkte. Selv om den nye inntaksplasseringen er mindre synlig, er det likevel viktig at utforming, materialvalg og gjennomføring av anleggsfasen planlegges slik at inngrepet blir så skånsomt som mulig. Dersom det blir gitt konsesjon, vil dette bli ivaretatt i dialog med NVE miljøtilsyn gjennom godkjenning av detaljplaner.

Vannveien for Onarheim er planlagt på nordsiden av Hellandselva. Fra inntaksdammen og ned til om lag kote 330 skal vannveien utføres som boret tunnel. Fra tunnelpåhugg og ned til kraftstasjonen skal vannveien bestå av rørgate. Rørene skal graves ned på hele strekningen, eventuelt legges i utsprengt fjellgrøft der det er lite løsmasser. Kart fra Norges geologiske undersøkelse viser imidlertid at det er relativt mye løsmasser i store deler av tiltaksområdet.

Etter NVEs syn vil rørtraseen utgjøre det mest omfattende inngrepet ved bygging av Onarheim kraftverk. Rørtraseen vil være godt synlig fra Husnes, fra Husnesfjorden, forbi passerende på FV48 og nærliggende områder. Den visuelle virkningen av rørgaten vil være størst i anleggsperioden, og på lengre sikt vil vegetasjonen kunne reetablere seg langs traseen. Det må likevel forventes at rørtraseen vil virke negativt for opplevelsen av landskapet fra Husnes i noe tid fremover.

Etter NVEs syn vil det være mulig å begrense varige sår i terrenget grad ved skånsom utførelse av de tekniske inngrepene. En god landskapstilpassing og revegetering av terrenginngrepene knyttet til inntak, rørgate og anleggsveier vil etter NVEs oppfatning redusere negative virkninger for landskap og opplevelsen av området i tilstrekkelig grad.

Friluftsliv og brukerinteresser

Området oppover langs Hellandselva er mye benyttet til friluftsliv. I *Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland* er området avmerket med *middels verdi*. En nyere kartlegging av Kvinnherad kommune slår fast at området, kalt Bremstøl, er *svært viktig*. Verdisettingen er særlig knyttet til høy brukerfrekvens. Området fremstår lett tilgjengelig og godt tilrettelagt for friluftsliv. Det er stier på begge sider av vassdraget opp til Bremstølen, men den klart mest brukte stien går på sørsiden. I enkelte partier går stien helt inntil vannstrengen. Området er viktig både som nærturområde for beboerne på Husnes, men også som innfallsport for lengre turer innover Husnesfjella. I følge høringsuttalelsene blir området mye brukt av skolene i området. Det har vært stort lokalt engasjement mot utbyggingen, særlig på grunn av konsekvenser for friluftsliv. Det er startet en gruppe for å arbeide mot utbyggingen på Facebook kalt «*Vern Bremstølen!*». I skrivende stund har gruppen over 1000 medlemmer.

NVE er enig med søker og høringsparter i at området har store kvaliteter for naturopplevelser og friluftsliv. I Olje- og energidepartementets (OED) *Retningslinjer for små vannkraftverk* står det følgende:

«For områder som klassifiseres som friluftslivsområder av stor verdi vil det bli lagt vekt på å unngå tiltak som reduserer verdien for friluftslivet. Dersom det gis konsesjon kan det stilles krav om prosjektilpassninger og/eller avbøtende tiltak. Bl.a. inngrep i områder med spesielle opplevelses- eller bruksverdier (eks. spesielle fosser), viktige nærområder for friluftsliv (som bl.a. er spesielt viktige for barn og unge) og inngrep som vil være til hinder for alminnelig ferdsel vil være i fokus under konsesjonsbehandlingen.»

Etter NVEs syn vil den opprinnelige inntaksløsningen medføre store negative konsekvenser for friluftsliv og brukerinteresser. Ved flytting av inntaket ned til kote 435, slik som skissert i utbyggingsalternativ 2 og 3, vil man unngå tekniske inngrep i det umiddelbare nærområdet til Bremstølen. Den alternative inntaksplasseringen vil i liten grad være synlig fra området ved Bremstølvatn, eller fra den mest benyttet turstien (Stølsvegen) som går oppover langs Hellandselva. NVE mener flytting av inntaket vil redusere ulempene for friluftsliv og brukerinteresser i vesentlig grad.

Samtlige utbyggingsalternativer vil føre til redusert vannføring på en lengre strekning av Hellandselva. Stien på sørsiden går i et enkelt parti helt inntil elva, og redusert vannføring vil derfor være synlig for personer som ferdes på stien her. Rennende vann er viktig for opplevelsen av området. Etter NVEs syn vil redusert vannføring i Hellandselva virke negativt for opplevelsen av området. Slipp av minstevannføring vil likevel i noen grad ivareta næropplevelsen av elva.

Vannkraft i Kvinnherad kommune

Mange høringsparter viser til det er svært mye utbygd vannkraft i Kvinnherad kommune og regionen sett under ett. I følge NVEs vannkraftdatabase er det utbygd om lag 2,7 TWh vannkraft i Kvinnherad kommune. Det tilsvarer cirka 15 prosent av den midlere årlige vannkraftproduksjonen i Hordaland. Produksjonen fordeler seg på Mauranger kraftverk (1150 GWh), de fem Blåfallverkene (1280 GWh),

Jukla pumpekraftverk (65 GWh) og 31 små-, mini- og mikrokraftverk med en samlet produksjon på om lag 200 GWh. De tre største kraftverksanleggene står for drøyt 90 % av vannkraftproduksjonen i kommunen.

Det er gitt konsesjon til fire vannkraftprosjekter med en samlet midlere årlig produksjon på om lag 60 GWh som foreløpig ikke er bygget. I tillegg foreligger det positiv innstilling fra NVE til etablering av O/U-prosjektet Blåfalli Fjellhaugen kraftverk med overføringer (70 GWh). Fem vannkraftsøknader med en samlet produksjon på 41 GWh er tidligere avslått av NVE. Ti mini-/mikrokraftverk med en samlet midlere årlig produksjon på 23 GWh er vurdert som konsesjonsfrie. Om lag 320 GWh av kommunens vannkraftpotensial er vernet mot utbygging av Stortinget i Verneplan IV av 1993. Dette fordeler seg på Furebergselva (70 GWh), Hattebergvassdraget (150 GWh) og Æneselvi (100 GWh). Det resterende vannkraftpotensialet (< 5 kr ved kostnadsnivå år 2000) i Kvinnherad er beregnet til cirka 200 GWh basert på NVEs kartlegging av småkraftpotensialet fra 2004.

Av et teknisk-økonomisk potensial på om lag 3,4 TWh er snaut 85 prosent enten bygget ut eller det foreligger gjeldende konsesjon. NVE mener antall utbygde kraftverk og mengden av vannkraftpotensialet som er utnyttet i Kvinnherad er høyt. Det kan tenkes at det er teoretisk mulig å sette en grense for når vannkraftpotensialet er tilstrekkelig utnyttet, og hvor mange vassdrag som bør bevares i en kommune. Etter NVEs syn er det likevel vanskelig å sette en slik kritisk grense for når nok av det samlede vannkraftpotensialet er utbygd. Selv i kommuner med mye utbygd vannkraft kan det fortsatt være enkelte gode mindre prosjekter igjen. Det er også bred politisk enighet om økt utbygging av fornybar energi i Norge. NVE foretar derfor en konkret vurdering av fordeler opp mot ulemper for allmenne og private interesser i hver enkelt sak om vannkraftutbygging. Samlet belastning og sumvirkninger blir også vurdert for ulike tema der dette er relevant.

NVE vil understreke at selv om det blir gitt konsesjon til et prosjekt, blir det ofte satt vilkår og krav om avbøtende tiltak som er strengere enn det konsesjonssøknaden opprinnelig inneholdt. Dette gjøres for at ulempene som kraftverket medfører skal være akseptable målt opp mot de fordelene kraftverket medfører.

Sumvirkninger

Sumvirkninger kan defineres som de samlede konsekvenser av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk område, eller de systematiske virkninger små vannkraftanlegg har på et tema. I Olje- og energidepartementets «Retningslinjer for små vannkraftverk» (2007) uttales det at:

«Selv om hvert enkelt utbyggingsprosjekt i mange tilfeller har relativt små eller begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, så kan de samlede konsekvensene av mange slike prosjekter innen et avgrenset geografisk område, nedbørfelt, region eller fylke få store og utilsiktede konsekvenser.»

I retningslinjene er det gitt eksempler på hvordan sumvirkninger kan vurderes i forhold til tema som landskap, friluftsliv, biologisk mangfold og reindrift. Sumvirkninger kan vurderes både mot de enkelte fagtema og samlet for hvert delområde. Muligheten for sumvirkninger vil normalt være større i områder hvor utbyggingsprosjekter ligger såpass tett at de påvirker samme landskapsrom, samme naturtype, økosystem, friluftsområde eller kulturmiljø. Vurderinger av sumvirkninger er komplisert, og det foreligger ingen offisiell, etablert metodikk. Etter NVEs syn er innspill fra lokale og regionale myndigheter og interesseorganisasjoner et viktig bidrag når slike vurderinger skal foretas.

Fylkesmannen i Hordaland, Kvinnherad turlag, FNF Hordaland med flere legger vekt på samlet belastning av vannkraftutbygginger i sin motstand mot Onarheim kraftverk. I uttalelsen fra Fylkesmannen blir det vist til at Hellandselva allerede er utnyttet til både kraftproduksjon (Madalen mikrokraftverk) og drikkevannsformål (Husnes vannverk). Svartavatn lenger opp i vassdraget er kraftig regulert, og nedtapping i tørre perioder gir negative visuelle konsekvenser for landskap og friluftsliv. Kommunen for øvrig er sterkt preget av kraftutbygging. Det er tidligere gitt konsesjon til bygging av Eikeelva kraftverk og Valen kraftverk, som begge ligger på halvøya mellom Husnes og Uskedalen. I uttalelsen fra FNF Hordaland blir det vist til NVEs behandling av den såkalte «Folgefonnapakken». Her det ble gjort vurderinger av sumvirkninger for 12 omsøkte småkraftverk. FNF Hordaland ber NVE gjøre tilsvarende vurderinger for Onarheim kraftverk.

I søknaden om Onarheim kraftverk er det presentert et eget delkapittel om samlet belastning. Søker viser til at regionen er preget av vannkraftutbygging, men at de store utbyggingene hovedsakelig befinner seg øst i kommunen. Tiltaksområdet for Onarheim kraftverk, og særlig fjellområdene ovenfor, er mye brukt til friluftsliv, og området ellers er vurdert til å ha normalt gode kvaliteter når det gjelder biologisk mangfold og landskap. Etter søkers vurdering er samlet belastning på disse temaene relativt stor i influensområdet fra før, og Onarheim kraftverk vil i noen grad bidra til å øke belastningen.

Det har vært foretatt en rekke utbygginger av småkraftverk på Folgefonnhalvøya siden starten på 2000-tallet. I 2014 foretok NVE, som nevnt, en samlet behandling av 12 søknader om småkraftverk, én søknad om minikraftverk og én søknad om overføring. En samlet behandling av sakene ble valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere sumvirkninger av de konsesjonssøkte tiltakene, samt gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. Av 14 saker ble åtte avslått, hvorav fire i Kvinnherad kommune. Ett avslag ble senere omgjort etter klage. I Kvinnherad ble det gitt konsesjon til tre småkraftverk som foreløpig ikke er bygget. Samlet belastning og sumvirkninger for landskap, friluftsliv, biologisk mangfold, sårbart høyfjell og inngrepsfrie naturområder var sentralt i behandlingen av alle av sakene.

Vurderinger av samlet belastning i vassdraget, området og regionen som helhet, har også vært sentralt i NVEs behandling av Onarheim kraftverk. Etter NVEs syn er den samlede belastningen av energitekniske inngrep høy i både Kvinnherad kommune spesielt og på Folgefonnhalvøya generelt. Hellandselva er allerede berørt av flere eksisterende inngrep som regulering av Svartavatn og Madalen mikrokraftverk. Eksisterende inngrep medfører ulemper for friluftslivsinteresser og landskapsverdier. Nye utbygginger vil medføre et ytterligere press på gjenværende urørte vassdrag. NVE er oppmerksom på at det begynner å bli en høy utbyggingsgrad, og særlig tiltak som strekker seg innover på halvøya, vil bli vurdert restriktivt med tanke på å ivareta større områder med urørt preg av den grunn.

Etter NVEs syn har området ved Hellandselva store kvaliteter for naturopplevelser og friluftsliv, og områdets relativt urørte preg er en viktig del av opplevelsesverdien. Utbygging av Onarheim kraftverk kan i noen grad redusere områdets urørte preg, og bidra til høyere samlet belastning på disse verdiene i en region som ellers allerede er sterkt preget av kraftutbygginger. NVE mener likevel en utbygging av Onarheim kraftverk, gitt avbøtende tiltak og vilkår, vil gi begrensede og akseptable belastninger på friluftsliv og landskap. Etter NVEs vurdering kan Onarheim kraftverk bygges uten at det vil medføre uakseptable samlede belastninger for verdier i vassdraget eller i regionen som helhet.

Store sammenhengende områder med urørt preg

I henhold til brev fra Olje- og energidepartementet (OED) datert 11.5.2015 skal begrepet «Inngrepsfrie naturområder» (INON) utvikles som verktøy i arealpolitikken. I reviderte forskrifter om konsekvensutredninger som ble vedtatt av Klima- og miljødepartementet (KLD) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) den 19.12.2014 er dette begrepet erstattet med kriteriet «store sammenhengende naturområder med urørt preg». NVE forholder seg til dette kriteriet i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

Opplevd urørthet er av verdi for friluftsliv, hvor det å bevege seg i og oppleve urørt natur verdsettes av mange. I OEDs *Retningslinjer for små vannkraftverk* står det at det er et nasjonalt mål at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på, og at urørthet vanligvis vil forsterke andre verdier. Store urørte områder har også en egenverdi som en viktig del av norsk identitet og naturarv. Prosjekter som påvirker områder langt fra eksisterende inngrep, og som gjør at store, nye områder oppleves som berørte, bør som hovedregel unngås.

Flere høringsparter legger vekt på at utbyggingen vil føre til inngrep i et urørt område. Det blir også vist til at omfanget av store sammenhengende naturområder med urørt preg i regionen minker. De største gjenværende urørte områdene i Norge finner vi i landets indre og høyereliggende strøk. I Hordaland har særlig vassdragsreguleringer, veibygging og bygging av kraftlinjer bidratt til reduksjon av store sammenhengende naturområder med urørt preg.

NVE er enig med høringspartene i at tiltaksområdet, med unntak av nedre deler, fremstår som relativt urørt og uten eksisterende tekniske inngrep. Selve Hellandselva er imidlertid utnyttet til både kraftproduksjon (Madalen mikrokraftverk) og drikkevannsformål (Husnes vannverk). Svartavatn lenger opp i vassdraget er kraftig regulert, og nedtapping i tørre perioder gir negative visuelle konsekvenser for landskap og friluftsliv. Reguleringen er imidlertid ikke synlig fra Bremstølen, og har slik sett liten betydning for den opplevde urørtheten i dette området.

Alternativ 1 er planlagt med inntak oppe ved Bremstølvatnet, noe som dels vil gi vesentlige anleggstekniske inngrep i et mye benyttet turområde. Etter NVEs syn er Bremstølsområdets urørte preg en viktig del av opplevelsesverdien. I alternativ 2 og 3 er inntaket flyttet noe lengre ned i terrenget, og de tekniske inngrepene vil dermed i liten grad prege opplevelsen av landskapet innover Bremstølområdet eller fra omkringliggende fjellområder. Etter NVEs syn vil en utbygging av Onarheim kraftverk etter alternativ 2 og 3 i liten grad medføre bortfall av naturområder med urørt preg.

Drikkevannsforsyning

Det knytter seg betydelige vannforsyningsinteresser til Hellandselva. Husnes vannverk har inntak nedstrøms avløpet fra planlagt kraftverk. Vannverket forsyner til sammen om lag 7 000 personer på Husnes, Sunde og Halsnøy, og leverer samtidig prosessvann til smelteverket Hydro Husnes. Vannuttaket er maksimalt 460 l/s. Øverst i nedbørfeltet er Svartavatnet regulert for å sikre råvannforsyningen til vannverket.

I anleggsperioden vil avrenning av slam og sprengstoffrester kunne påvirke vannkvaliteten i vassdraget negativt. Som avbøtende tiltak foreslår søker å strekke en vannledning like oppstrøms tiltaksområdet med påkobling til eksisterende inntak for Husnes vannverk. Tiltaket vil være midlertidig og bare gjelde for anleggsfasen. Endelig løsning må imidlertid avklares med ansvarlige myndigheter. I driftssituasjon av kraftverket er det ikke ventet ulemper for drikkevannsforsyningen.

Ved en eventuell konsesjon til Onarheim kraftverk vil det bli satt som forutsetning at det gjennomføres avbøtende tiltak som sikrer drikkevannsforsyningen i anleggsfasen. Det forutsettes at kraftverket bygges med omløpsventil som vil sikre vannverket råvannstilførsel i driftssituasjon ved utfall i kraftstasjonen. Avbøtende tiltak skal innarbeides i detaljplanleggingen av kraftverket og forelegges Kvinnherad kommune for godkjenning. Med en slik løsning mener NVE ulempene blir redusert i tilstrekkelig grad.

Madalen mikrokraftverk

Madalen mikrokraftverk har inntak på ca. kote 275, omtrent midt på utbyggingstrekningen for Onarheim kraftverk. Ved utbygging som omsøkt vil gjennomsnittlig årsproduksjon i mikrokraftverket reduseres fra 0,8 GWh/år til 0,5 GWh/år. Søker oppgir at produksjonstapet skal kompenseres. Rolf Bjarte Sæd, medeier i Madalen mikrokraftverk, opplyser imidlertid i e-post til NVE at utbygging av Onarheim kraftverk trolig vil bety avvikling av mikrokraftverket.

NVE presiserer at erstatning av produksjonstap er et privatrettslig spørsmål, og noe som må avklares mellom partene. Temaet har derfor ikke vært av vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Onarheim kraftverk vil gi om lag 27-29 GWh i et gjennomsnittså. Denne produksjonsmengden regnes som mye for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Onarheim kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

Onarheim kraftverk er omsøkt med tre utbyggingsalternativer. Alternativ 1 er planlagt med inntak ved Bremstølvatnet og medfører anleggstekniske inngrep i et mye benyttet turområde. Det vil virke skjemmende og fremstå svært negativt for opplevelsen av Bremstølområdet. I alternativ 3 er inntaket flyttet om lag 200 meter og 25 høydemeter nedstrøms Bremstølvatn for å redusere konflikten med friluftsliv og brukerinteresser. Som kompensasjon for redusert fallhøyde er dette alternativet omsøkt med høyere slukeevne enn alternativ 1. Etter NVEs syn vil den høyere slukeevnen gi for store landskapsmessige virkninger gjennom færre dager med overløp, og redusert størrelse på de overløp som forekommer. Etter NVEs vurdering vil verken alternativ 1 eller 3 være i samsvar med kravet i vannressursloven § 25.

Utbyggingsalternativ 2 har inntaksplassering som i alternativ 3 og slukeevne som i alternativ 1. Med dette alternativet vil Onarheim kraftverk produsere om lag 27 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad under gjennomsnittet for omsøkte småkraftverk de siste årene. Etter NVEs vurdering vil Onarheim kraftverk (alternativ 2) gi relativt begrensede miljøeffekter gitt avbøtende tiltak. NVE mener at god landskapstilpasning av inntaksdam og andre anleggstekniske inngrep, revegetering av rørtrasé, installering av omløpsventil i kraftverket samt tiltak for å unngå påvirkning av drikkevann i anleggsfasen vil redusere konflikten i prosjektet vesentlig. Under forutsetning av at de avbøtende tiltakene blir gjennomført, mener NVE at de negative virkningene for allmenne og private interesser er akseptable.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Sunnhordland Kraftlag AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Onarheim kraftverk (alternativ 2). Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til energiloven

Sunnhordland Kraftlag AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer en nettilknytning på 1500 m jordkabel til eksisterende linjenett samt installering av en generator med spenning på 6,6 kV og en transformator for omsetning til 22 kV.

Kvinnherad Energi AS er områdekonsesjonær og skal ifølge søknaden stå for bygging og drift av anlegget. Etter etablert praksis kan nødvendige høyspentanlegg bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon. Hvis dette gjøres, er det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. De elektriske komponentene som installeres inne i kraftverket krever ikke konsesjon etter energiloven (jamfør Odelstingproposisjon nr 43 1989-90, s 87). Bygging og drift av de elektriske komponentene i kraftverket omfattes av FOR-2006-04-28-458 *Forskrift om sikkerhet ved arbeid i og drift av elektriske anlegg* og FOR-2005-12-20-1626 *Forskrift om elektriske forsyningsanlegg* og ivaretas av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Etter vilkår i områdekonsesjonen skal områdekonsesjonær fremlegge planer for ny nettilknytning og eventuell forsterkning for kommune, fylkesmann, grunneiere og andre berørte for uttalelse. Ved uenighet om løsninger kan områdekonsesjonær legge saken frem for NVE som da vil behandle saken som en anleggskonsesjon.

Virkningene av nettilknytningen har inngått i NVEs helhetsvurdering av kraftverksplanene.

NVE har ikke gjort en egen vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jamfør konsesjonsvilkårenes post 4.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE

vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	l/s	1490
Alminnelig lavvannføring	l/s	110
5-persentil sommer	l/s	200
5-persentil vinter	l/s	85
Maksimal slukeevne	m ³ /s	3,15
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	211
Minste driftsvannføring	l/s	50

I konsesjonssøknaden er det foreslått en minstevannføring på 200 l/s i perioden 1.5 til 30.9 samt 85 l/s resten av året. Dette er på nivå med de sesongmessige 5-persentilene.

Flere høringsparter har uttalt at den foreslåtte minstevannføringen er for lav til å opprettholde Hellandselva som et landskapselement. Ingen høringsparter har imidlertid sagt noe konkret hvor stor en eventuell minstevannføring bør være for å opprettholde elva som landskapselement.

Etter NVEs syn vil den omsøkte minstevannføringen i liten grad bidra til å opprettholde Hellandselva som landskapselement, men kan ivareta noe av næroplevelsen for folk som kommer inntil elva når de går Stølsvegen. NVE mener imidlertid at Hellandselvas verdi som landskapselement hovedsakelig er knyttet til perioder med høy vannføring og flom. Perioder med høy vannføring vil også forekomme etter utbygging, dog i mindre omfang enn i dag. I så måte vil begrensning av slukeevnen være av langt større betydning enn slipp av minstevannføring.

NVE mener i likhet med søker og høringspartene at det må slippes vann forbi inntaket til kraftverket hele året for å avbøte konsekvensene for fuktikrevende arter, fisk og bunndyrfauna. Etter NVEs vurdering vil omsøkt minstevannføring kunne opprettholde noe fuktighet på den berørte strekningen i Hellandselva. Etter NVE syn er det ikke funnet viktige biologiske verdier i tilknytning til vassdraget som skulle tilsi minstevannføring utover de størrelser som søker har foreslått. Basert på dette fastsetter NVE en minstevannføring på 200 l/s i tiden 1.5 – 30.9 og 85 l/s resten av året.

Dersom tilsiget ved inntaket er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi inntaket.

Av hensyn til Husnes vannverk og fisk på anadrom strekning skal det installeres omløpsventil i kraftverket med kapasitet på minimum 50 % av maksimal slukeevne. Ved vannforbruk i kraftverket mindre enn omløpsventilens kapasitet, skal omløpsventilen åpne for vannmengden som går gjennom turbinen ved utfall. Deretter skal vannføringen gjennom omløpsventilen gradvis reduseres. Omløpsventilen skal fungere slik at:

- vannføringen nedstrøms kraftstasjonen aldri går under det til enhver tid gjeldende vannforbruket i Husnes vannverk. Det fremgår av søknaden at Husnes vannverk har et

maksimalt vannuttak på 460 l/s. Dette kravet kan frafalles dersom partene kommer til enighet om annen løsning som sikrer vannforsyningen.

- vannføringen nedstrøms kraftverket ikke reduseres raskere enn at man unngår at fisk strandes.

Omløpsventilen skal koples til kraftverkets styringssystem og testes ut med hensyn til funksjonalitet før kraftverket settes i ordinær drift. Dokumentasjon på at utstyret fungerer etter hensikten skal oversendes NVEs miljøtilsyn. Eksakt valg av løsning for vannforsyning og aksept fra Kvinnherad kommune for denne legges frem for NVE som en del av detaljplanen.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer skal forelegges og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for dam og vannvei kan igangsettes, må søknad om konsekvensklasse for gitt alternativ være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet i nettet og at kostnadsfordelingen er avklart, jmfør våre merknader under avsnittet "Forholdet til energiloven".

Vi viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

Nedenstående tabell angir rammene som ligger til grunn for konsesjonen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Valg av alternativ	<u>Alternativ 2</u>
Inntak	Inntaksdammen skal plasseres i tråd med omsøkt alternativ 2 , dvs. med overløp maksimalt på kote 435. Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.
Vannvei	Vannveien skal bygges i tråd med det som er oppgitt i søknaden, dvs. tunnel i øvre deler (fra kote 330 til inntak) og nedgravd rørgate i nedre deler.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknad (kote 110). Det skal bygges en omløpsventil med kapasitet på minimum 50 % av maksimal slukeevne jf. merknader til post 1. Det må

	legges fram dokumentasjon til NVEs miljøtilsyn på at omløpsventilen fungerer etter hensikten før anlegget kan settes i drift.
Største slukeevne	3150 l/s. Kan ikke økes i detaljplan.
Minste driftsvannføring	50 l/s
Installert effekt	8,9 MW
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir en peltonturbin.
Vei	Midlertidige og permanente veier skal bygges i tråd med det som er oppgitt i søknaden.
Avbøtende tiltak	Det må gjennomføres avbøtende tiltak som sikrer drikkevannsforsyningen i anleggsperioden. Plan for avbøtende tiltak i anleggsfasen skal forelegges Kvinnherad kommune for godkjenning.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårene pkt. 3).

Post 8: Terskler mv.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 10: Registrering av minstevannføring mv.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Vedlegg

Detaljkart fra søknaden

